

Handlingsplan for å bedre tillit mellom etniske minoritetsmiljøer og barnevern 2016-2021

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

**Barne-, ungdoms-
og familiedirektoratet**

02/2017

Postadresse

Postboks 2233
3103 Tønsberg

Besøksadresse

Stensberggaten 27
0170 Oslo

Sentralbord: 466 15 000

ISBN: 978-82-8286-307-0

Bestilling/nedlastning: bufetat.no/bestilling

Foto: © Luca Kleve-Ruud / Samfoto

Innhold

1	Innledning - om handlingsplanen	4
2	Overordnede tiltak.....	8
3	Innsatsområde A: Fokus på barnas individuelle og kulturelle behov	10
3.1	Øke barn og foreldres medvirkning	10
3.2	Utvikling av flerkulturelle fosterhjem og institusjoner	12
3.3	Øke kunnskap om etniske minoritetsbarn og -familier i møte med barnevern	13
4	Innsatsområde B: Støtte foreldrene i foreldrerollen.....	14
4.1	Forebyggende arbeid, tidlig hjelp og tilbud om foreldreveiledning.....	14
4.2	Rettighetene til foreldre er ivaretatt i barnevernets saksbehandling	16
4.3	Foreldre følges opp etter omsorgsovertakelse	17
5	Innsatsområde C: Videreutvikle kvalitet og åpenhet i barnevernets arbeid	18
5.1	Tydelig informasjon og kommunikasjon	18
5.2	Undersøkellesarbeidet er standardisert og utføres med høy kvalitet.....	19
5.3	Verdier som fremmer deltakelse - arbeidsform som gir rom for flerkulturelt samarbeid.....	20
5.4	Kompetanseutvikling, innsikt og læring	22

1 Innledning - om handlingsplanen

Bakgrunn og bidragsytere

Bufdirs handlingsplan tar utgangspunkt i strategien *Barnevernet i et mangfoldig Norge – strategi for å øke tilliten mellom etniske minoritetsmiljøer og barnevernet* som ble vedtatt i Bufdirs ledermøte den 23.02.16.

Handlingsplanen er utarbeidet av Bufdirs barnevernsavdeling, i samarbeid med Bufdirs oppvekstavdeling og likestillingsavdeling. Tiltakene er for en stor del utviklet og foreslått på bakgrunn av forskning og annen kunnskap om temaet, innspill og forslag fra Bufdirs eksterne kompetansegruppe samt innspill og forslag fra ulike minoritetsmiljøer. Vi vil gjerne takke alle eksterne som har bidratt med innspill til arbeidet:

- Bufdirs eksterne kompetansegruppe for dialog og mangfoldsensitivitet innen barnevernsfeltet¹
- Rådet for innvandrersorganisasjoner i Oslo kommune
- Caritas
- Litauiske, polske og kroatisk foreninger og menigheter på møte med Caritas/Bufdir
- Tamilske, eritreiske, kongolesiske og latin-amerikanske foreninger og menigheter på møte med Caritas/Bufdir
- Norsk Innvandrersforum
- African Cultural Awareness in Norway v/Linkarbeiderprosjektet
- LIN – Likestilling, Inkludering og Nettverk
- Organisasjonen mot offentlig diskriminering (OMOD)
- MIRA – Ressurssenter for kvinner med minoritetsbakgrunn
- Taternes landsforening
- Romanifolkets kystkultur
- Landsorganisasjonen for romanifolk
- LDOs arbeidsgruppe for rom og romanikvinner
- Romsk Råd
- Sjuvljana Kerr
- Flere enkeltstående ressurspersoner fra ulike minoritetsmiljøer

Skriftlige forslag som Sametinget oversendte Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) i forkant av møte i juni 2016, hvor Bufdir også deltok, er også tatt med inn i arbeidet. Det er planer om et nærmere samarbeid med Sametinget om dette fremover. Kvenske/norskfinske, skogfinske og jødiske organisasjoner/menigheter har blitt invitert inn i arbeidet, men har foreløpig ikke meldt at tillitsutfordringene er relevante for deres grupper.

¹ **Følgende medlemmer har deltatt i utarbeidelse av strategi og/eller handlingsplan:** Liban Alas, Athar Ali, Khansa Asghar Ali, Elvira Anderson, Parminder Kaur Bisal, Cecilia Dinardi, Jolanta Gluksman, Sanne Hofmann, Nesrin Hosseini, Marian Hussein, Milicia Javdan, Atnaf Berhanu Kebreab, Akhenaton de Leon, Paloma León, Sunil Loona, Henryk Malinowski, Leoul Mekonen, Bibi Musavi, Elvis Chi Nwosu, Jamil Syed.

Kort om begreper

Begrepet «etnisitet» er komplekst. Med «etnisk minoritet» eller «minoritetsetnisk» mener vi her personer som definerer seg selv som del av en annen etnisk gruppe enn det man ofte, litt forenklet, betegner som «majoritetsbefolkningen». Betydningen av etnisk tilhørighet og etnisk identitet varierer fra person til person og varierer gjerne også situasjonelt. Man kan i tillegg oppleve at man blir tillagt en etnisk identitet av andre. Å føle tilhørighet til en minoritetsetnisk gruppe/ha en minoritetsetnisk identitet betyr ikke nødvendigvis at man opplever seg som å ha vesentlig annerledes verdier, normer, levesett enn majoritetsbefolkningen, men det kan også innebære dette. Når vi bruker begrepet «etnisk minoritetsperspektiv» her, refererer dette både til kultursensitivitet og til bevissthet om spesifikke forhold som kan være knyttet til ulike etniske minoritetsgruppers behov, situasjon og levekår. For ytterligere begrepsavklaringer henvises det til strategien.

Etniske grupper i Norge

I Norge finnes det tre kategorier etniske minoriteter:

- Urfolk (samene)
- Nasjonale minoriteter (kvener/norskfinner, norske rom, romani/tatere/reisende, jøder og skogfinner)
- Ulike grupper av innvandrere og flyktninger (her inkluderes også ofte barn av innvandrere/flyktninger)

Det er store forskjeller mellom disse gruppene, men det er også betydelige forskjeller *innen* gruppene.

Kort om tillitsproblematikken og behovene for tiltak

Både under arbeid med strategien og med handlingsplanen har det kommet frem at en god del personer fra ulike minoritetsmiljøer ikke stoler på at barnevernets vurderinger og handlemåter er til barnets og familiens beste. Barnevernet oppleves som uforutsigbart og som til dels lite åpent for andre tenkemåter. En del foreldre unngår kontakt med barnevernet, men unngår også å be om råd eller hjelp fra andre, slik som lærere, barnehageansatte og helsestasjon, fordi de er redde for at dette kan føre til at de blir meldt til barnevernet. Tidligere forskning har vist at en del minoritetsforeldre ikke oppsøker familievernnet - blant annet fordi de er redde for barnevernet.

Flere synes det er vanskelig å forstå hvordan barnevernet vurderer barns behov eller foreldres omsorgsevne, og hva disse vurderingene konkret baserer seg på. Enkelte formidler at barnevernet ikke klarer å sette seg inn i minoritetsbarn og -familiers situasjon. På denne måten kan for eksempel problemer som skyldes sosioøkonomiske forhold tolkes som tegn på mangelfull omsorg - noe som igjen kan føre til tiltak som ikke samsvarer med de primære behovene.

Flyktninger og innvandreres tidligere kunnskap om- og erfaringer med offentlige myndigheter og barnevern kan prege oppfatningene om det norske systemet. Samer og nasjonale minoriteter har

i nyere tid blitt utsatt for alvorlige overgrep fra statens side - også på barnevernsområdet - som ledd i assimilering- og forundersøkningsprosess. Mange som lever i dag har opplevd slike overgrep, og det er ikke vanskelig å forstå at opplevelsene kan prege tilliten til barnevernet og offentlige myndigheter, jfr. for eksempel NOU 2015:7 *Assimilering og motstand. Norsk politikk overfor taterne/romanifolket fra 1850 til i dag*.

Frykt og lav tillit til barnevernet påvirker barn og familiers muligheter for hjelp og støtte i vanskelige livssituasjoner. Tillitsproblematikken påvirker også flere av Bufdirs ansvarsområder - ikke minst vanskelige temaer som forebygging av vold og muligheter for å nå frem med støtte til volds- og overgrep utsatte minoritetsbarn. Enkelte studier viser at innvandrerbarn er mer voldsutsatte enn andre. Bufdir arbeider med flere handlingsplaner på voldsområdet, og er også involvert i Justisdepartementets kommende handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Tillit er ofte en forutsetning for å lykkes med tiltak på slike områder. Denne handlingsplanen er derfor av betydning for flere av Bufdir avdelinger.

Omfanget av mistillit og frykt for barnevernet i minoritetsmiljøer er ikke kjent, men det er ingen grunn til å tvile på at det preger flere miljøer, selv om ikke alle innad i miljøene opplever det slik. Forskning viser at en god del av dem som får hjelp av barnevernet, også fra minoritetsmiljøer, er fornøyde med hjelpen de mottar. Det å bli kontaktet av- eller motta hjelp fra barnevernet er imidlertid tabubelagt for mange, og positive erfaringer kommer, blant annet derfor, ofte ikke frem.

Om handlingsplanen og tillit

Strategien, som ble nevnt innledningsvis, viste til behov for å skape bedre tillit til barnevernet generelt, men også i det konkrete møtet mellom barnevern, barn og familie. Ulike former for tiltak er følgelig nødvendige for å øke tilliten – både informasjon og dialog samt mer systematisk videreutvikling og tilpasning av barnevernet til et samfunn preget av mangfold. Mange barneverntjenester har allerede lang erfaring med- og mye kompetanse i arbeid med etniske minoritetsbarn og -familier. Dette er kompetanse som gjennom handlingsplanens tiltak også kan komme andre tjenester til gode.

Handlingsplanen skal være et «levende dokument.» Kursen kan justeres etter hvert som Bufdir gjør seg erfaringer. Nye behov kan bli synliggjort og i utgangspunktet antatte behov kan vise seg mindre aktuelle over tid. Bufdir skal ha tett dialog med sin eksterne kompetansegruppe og med ulike minoritetsmiljøer under hele planperioden. Innspill og synspunkter fra disse og fra praksisfeltet vil hele veien bidra til å forme Bufdirs arbeid med temaene.

Handlingsplanens struktur

Innsatsområdene i handlingsplanen følger strategiens innsatsområder. Handlingsplanen er inndelt slik:

- Overordnede tiltak
- Innsatsområde 1: Fokus på barnas individuelle og kulturelle behov
- Innsatsområde 2: Støtte foreldre i foreldrerollen
- Innsatsområde 3: Videreutvikle kvalitet og åpenhet i barnevernets arbeid

Tiltakene i handlingsplanen er planlagt og vedtatt med forbehold om Stortingets bevilgninger og andre pågående prosesser.

2 Overordnede tiltak

Konkretisering av nasjonalt lovverk og internasjonale konvensjoners betydning for barnevernets arbeid med minoritetsfamilier

Bufdir skal konkretisere betydningen av nasjonalt lovverk og internasjonale konvensjoner for arbeidet med etniske minoritetsbarn og -familier i barnevernet. Eksempler på internasjonale konvensjoner er her: Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, Barnekonvensjonen, ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk, Europarådets rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter, Haag-konvensjonen 1996, med flere. Dette er viktig for å oppfylle barnet og familiens rettigheter; blant annet i forbindelse med valg av tiltak, omsorgsovertakelser, under samvær etc.

Utvikling av kvalitetssystem for barnevernet

(påbegynt 2017)

Bufdir skal i 2017 utarbeide et forprosjekt med tanke på å utvikle et kvalitetssystem i kommunal barneverntjeneste. Brukermedvirkning og minoritetsperspektiv skal ivaretas i hele prosessen.

Videreføring - Bufdirs eksterne kompetansegruppe, Dialogfora for innvandrorganisasjoner og nasjonale minoriteter, Forum mot etnisk diskriminering

(løpende)

Bufdir har etablert en ekstern kompetansegruppe der fagpersoner med migrasjonsbakgrunn gir innspill til Bufdirs arbeid. Formålet er å bidra til at minoritetsperspektivet i barnevernet ivaretas på en bedre måte. Gruppen vil bli videreført.

Bufdir vil fortsette dialogen og samarbeidet med ulike minoritetsmiljøer samt frivillige organisasjoner på etnisitets- og ikke-diskrimineringsfeltet.

Bufdirs Dialogforum for innvandrorganisasjoner og Dialogforum for nasjonale minoriteter vil fortsette. Forum mot etnisk diskriminering, der blant annet Kommunal- og moderniseringsdepartementet, samarbeidende direktorater og Likestillings- og diskrimineringsombudet deltar, videreføres også.

Etablering av ressursgrupper for nasjonale minoriteter og samisk befolkning

Bufdir vil invitere nasjonale minoritetsmiljøer til å delta i ressursgrupper/dialogfora for å kunne gi innspill til videre arbeid på området.

Bufdir vil diskutere med Sametinget om dette er en modell Sametinget finner hensiktsmessig, eller om man her skal finne andre samarbeidsformer.

Kvalitetssikring av interne arbeidsprosesser i Bufdir med tanke på minoritetsperspektiv

Bufdir skal gjennomgå interne arbeidsprosesser, herunder Prosess- og metodebok, og prosesser knyttet til direktoratets informasjons- og forskningsarbeid for å sikre at minoritetsperspektivet inkluderes i arbeid som retter seg mot barn og familier. Det er ikke minst viktig å kvalitetssikre informasjonsmateriell fra nasjonalt hold med tanke på innhold, form, språk, oversettelser, tilgjengeliggjøring og implementering.

3 Innsatsområde A: Fokus på barnas individuelle og kulturelle behov

«Medvirkning fra både foreldrene og barna selv er viktig for at barnevernet skal kunne iverksette tiltak som dekker behovene hos hvert enkelt barn. For å ivareta barnets individuelle og kulturelle behov er det viktig at barnevernet samarbeider med barnets familie, nettverk og barnet selv. Når foreldre ser at barnevernet ønsker å samarbeide og tar hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige behov, vil tilliten til barnevernet øke. Samtidig er det viktig at barnevernet vurderer og tar hensyn til andre behov enn de kulturelle, og at barn får anledning til å medvirke aktivt i tråd med alder og modenhet. Foreldre og barn kan ha ulike vurderinger av barnets behov. Barnevernet må ha kompetanse til å kunne vurdere og avveie behovene i forhold til hverandre og identifisere hva som er til det beste for barnet.» (Strategien side 8)

Innsatsområde A har følgende hovedstrategier:

- Øke barn og foreldres medvirkning
- Utvikling av flerkulturelle fosterhjem og institusjoner
- Øke kunnskap om etniske minoritetsbarn og -familier i møte med barnevern

3.1 Øke barn og foreldres medvirkning

Nye retningslinjer - øke bruken av familieråd for minoritetsbarn og -familier

Familieråd er en arbeidsmåte som benyttes både i kommunalt og statlig barnevern, men også i økende grad utenfor barnevernet. Arbeidsmåten synliggjør, inkluderer og anerkjenner barn, familien og storfamiliens ressurser. I barnevernet benyttes familieråd i alle typer saker. Familieråd kan blant annet være en god metode for å se om det finnes fosterhjem i barnets slekt eller nettverk. Kontakt med foreldre og slekt, og barnets rett til å opprettholde språk, religion, kultur og etnisitet er naturlige utgangspunkt ved familieråd i forbindelse med plasseringer utenfor hjemmet.

Bufdir og Bufetat skal gjennom nye faglige retningslinjer arbeide for at familieråd i større grad enn i dag benyttes som tiltak for minoritetsbarn og -familier.

Øke bruken av familieråd i barnevernsinstitusjoner

(løpende)

Det er en klar ambisjon at alle barn og unge, uavhengig av etnisk bakgrunn og av hvorvidt de bor på statlig eller privat institusjon, skal få tilbud om familieråd. Familieråd kan medføre økt grad av medvirkning og et bedre samarbeid med familie og nettverk. Bufdir skal arbeide aktivt for økt bruk av familieråd i barnevernsinstitusjoner.

Videreutvikle familieråd tilpasset en samisk kontekst

(påbegynt 2017)

Familieråd har i liten grad blitt benyttet i samiske miljøer, men bruken har økt noe de siste årene. Bufdir skal ta initiativ til et dialogmøte med Sametinget, samiske faginstanser, høgskolen i Alta og forskere fra RKBU-nord for å drøfte erfaringer med familieråd i samiske familier. Hensikten er å få til en eventuell bedre tilpasning av familierådsmodellen til en samisk kontekst. Materiell om familieråd er under oversetting til nord- og sørsamisk.

Prosjekt - utprøving av familieråd i voldssaker

(påbegynt 2016)

Bufetat region øst påbegynte høsten 2016 et pilotprosjekt om utprøving av familieråd i saker med oppdragervold og i saker med høyt konfliktnivå der barn er vitne til vold. Seks kommuner og en akuttinstitusjon deltar i prosjektet. Både familievern, statlig- og kommunalt barnevern og politi er involvert i dette.

Prosjektet vil bli evaluert med tanke på modellutvikling og erfaringsdeling med andre regioner.

Øke kunnskap om minoritetsbarn i institusjon

Bufdir satte i 2016 i gang et forskningsprosjekt om bruk av tolk i barnevernsinstitusjon. Man har ellers lite systematisert kunnskap om barn med ulik etnisk bakgrunn som er plassert i institusjoner. Bufdir vil i første rekke vurdere om brukerundersøkelsene, som Bufdir gjennomfører regelmessig, kan tilpasses for å få mer kunnskap om denne gruppens situasjon eller om det skal igangsettes forskning på området.

Informasjon til minoritetsmiljøer og involvering av miljøene i forskning

Minoritetsmiljøer skal bli informert om forskning i regi av Bufdir som vedrører deres *spesifikke* miljø og de vil bli informert om forskningsresultatene, for eksempel gjennom organisasjoner, menigheter eller andre fora som de deltar i.

Bufdir skal stille krav om at leverandører av forskning som vedrører *spesifikke* minoritetsmiljøer skal vurdere om og hvordan minoritetsmiljøene selv skal involveres i forskningen, for eksempel gjennom deltakelse i referansegrupper eller lignende.

3.2 Utvikling av flerkulturelle fosterhjem og institusjoner

Videreutvikle modell for fosterhjemsarbeid til minoritetsetniske barn

Bufdir arbeider i 2016 med å utvikle en modell for fosterhjemsarbeid for enslige mindreårige flyktninger med formål å nå potensielle fosterhjem/familier for denne gruppen. Modellen omfatter rekruttering, matching, opplæring og oppfølging av fosterhjem, utvikling av alternative familiebaserte tiltak slik at flere søskenflokker kan bo sammen, utvikling av koordinerte strukturer og tjenester.

Det foreslås blant annet at fosterforeldre i større grad gis tilrettelagt opplæring utfra behov - både i forkant av- og etter plassering. Barnet skal forberedes til å bo i fosterhjem. Kravene til fosterforeldrene skal tilpasses slik at andre aktører og instanser i større grad kompenserer for behov hos barnet som de konkrete fosterforeldrene ikke kan dekke opp for. Fosterforeldrenes evne til omsorg vil kunne være det viktigste kravet som stilles for å bli fosterforeldre. Dette gjør at kravene til fosterforeldre blir mer fleksible, uten at det går utover tilbudet til barnet.

Modellen som utvikles vil bli videreutviklet og tilpasset til andre barn, inkludert andre minoritetsetniske barn.

Fosterforeldre med minoritetsbakgrunn er og vil bli aktivt involvert i Bufdirs arbeid på fosterhjemsområdet.

Vurdere modeller for kultur- og språkutvikling i fosterhjem

Bufdir skal vurdere ulike modeller for å kunne ivareta barnets kultur og språkutvikling i fosterhjem. Bufdir vil blant annet vurdere «Cultural support plan» som brukes i Australia.

Videreutvikle grunnpakken i opplæringsprogrammet for fosterforeldre, PRIDE

I forbindelse med utviklingsarbeidet på opplæring av fosterhjem skal Bufdir gjennomgå grunnpakken i opplæringsprogrammet for fosterforeldre, PRIDE (Parent Resources for Information, Development and Education), med tanke på å gjøre programmet mer kultursensitivt. Det er viktig at fosterforeldre, uansett bakgrunn, får opplæring slik at de blant annet kan bidra til å muliggjøre kontinuitet i språk, kultur, religion og etnisitet hos fosterbarnet.

Rekruttere flere fosterforeldre med etnisk minoritetsbakgrunn

Bufdir vil vurdere å bruke «ambassadører» fra ulike minoritetsmiljøer for å rekruttere fosterforeldre med ulik etnisk minoritetsbakgrunn.

Utarbeide faglig anbefaling til institusjonene om mat tilpasset barns trosretning/livssyn

Bufdir utarbeidet i 2016 "*Faglig anbefaling til omsorgssentrene om mat tilpasset barns trosretning.*" Anbefalingene skal videre revideres til bruk i barnevernsinstitusjonene.

3.3 Øke kunnskap om etniske minoritetsbarn og -familier i møte med barnevern

Oppfølging av forskningsresultater, oppdatering av statistikk om flyktninger og innvandrere i barnevernet

(løpende)

Bufdir har flere pågående forskningsprosjekter som omhandler minoritetsbarn- og familier, for det meste med innvandrere- og flyktningebakgrunn:

- Minoritetsbarn og fosterhjem (ferdigstilles 2017)
- Myter eller realiteter? Møter mellom innvandrere og barnevernet (ferdigstilles 2017)
- Kartlegging av barnevernstiltak i minoritetsfamilier (ferdigstilles 2017)
- Tolk i barnevernsinstitusjoner og omsorgssentre (ferdigstilles 2017)
- Kartlegging av innvandreres tillit til barnevernet (ferdigstilles 2017)
- Mentordningen Nattergalen – en oppfølgingsstudie (ferdigstilles 2017)
- Rekruttering av fosterhjem, et treårig forskningsprosjekt (ferdigstilles 2017)
- Gjennomgang av saker i fylkesnemndene om omsorgsovertakelser (ferdigstilles 2017)

Prosjektrapportene vil bli gjennomgått når de foreligger, med tanke på oppfølgende tiltak. Bufdir skal med jevnlig mellomrom oppdatere statistikk som omhandler flyktninger og innvandrere i barnevernet og gjøre dette tilgjengelig på sine nettsider.

Konkrete FOU-prosjekter som er planlagt vedrørende etniske minoritetsbarn og -familier står omtalt andre steder i planen, i tilknytning til temaet som det foreslås forsket på.

4 Innsatsområde B: Støtte foreldrene i foreldrerollen

«Trygghet og god omsorg er viktig for barns vekst og utvikling. Foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn må oppleve at barnevernet gir dem hjelp og støtte, slik at de kan gi sine barn trygghet og omsorg. Et viktig innsatsområde er dermed å støtte foreldrene i foreldrerollen når det er utfordringer i familien. For å kunne støtte foreldrene er det viktig at barnevernet har relevant kompetanse; for eksempel om migrasjon og flukt, minoritetssituasjon, samer og nasjonale minoriteters erfaringer fra assimilering- og fornorskingsprosess, kultur, diskriminering, bruk av tolk og kommunikasjon. Barnevernet må alltid gjøre seg kjent med det enkelte barns behov og foreldrenes forutsetninger slik at foreldre-støttende tiltak kan tilpasses den unike relasjonen.

Barnevernet må samtidig sikre at foreldre forstår hva som forventes av dem i foreldrerollen, og hjelpe foreldrene når de ikke fyller forventningene, slik at ikke barnet lider overlast. «Respekt, åpenhet og deltakelse må prege barnevernets samhandling med foreldre og andre i barnets slekt og nettverk». (Strategien side 10)

Innsatsområde B har følgende hovedstrategier:

- Barnevernet jobber forebyggende og familiene får hjelp tidlig
- Foreldre får tilbud om foreldreveiledning når det er behov for det
- Rettighetene til foreldre er ivaretatt i barnevernets saksbehandling
- Foreldre følges opp etter omsorgsovertakelse

4.1 Forebyggende arbeid, tidlig hjelp og tilbud om foreldreveiledning

FOU-prosjekt om innvandrerfamiliers behov for hjelp og støtte

(påbegynt 2016)

Buudir initierte høsten 2016 et FOU-prosjekt for å få mer kunnskap om innvandrerfamiliers behov for hjelp og støtte ved familieutfordringer. Prosjektet fokuserer på hvilke tilbud om hjelp som finnes for par, familier og enkeltpersoner i innvandrerbefolkningen, når de har vansker, konflikter eller kriser i familien samt erfaringer som tjenesteyterne har med disse tilbudene.

FOU-prosjekt om barnevernets hjelpetiltak « råd og veiledning » til minoritetsfamilier

Det er for lite kunnskap om barnevernets hjelpetiltak «råd og veiledning» til etniske minoritetsforeldre. Man vet for lite om kriterier for å få slike tiltak, innholdet og kvaliteten på tiltakene, samt effekten av tiltakene for disse familiene. Buudir vil initiere et FOU-prosjekt for å få mer kunnskap om dette.

FOU-prosjekt – minoritetsforeldres opplevelse og utbytte av ICDP

ICDP (International Child Development Programme) er et gruppebasert veiledningsprogram for foreldre, der målsettingen er å bidra til å støtte og styrke foreldre i foreldrerollen. For foreldre med minoritetsbakgrunn kan det også handle om å bygge bro mellom egne og storsamfunnets tradisjoner og verdier knyttet til barneoppdragelse, dersom dette varierer.

Barnevernets rolle i Norge kommer ofte opp som diskusjonstema i ICDP-gruppene. Erfaring viser at gruppetilbudet bidrar til å skape bedre forståelse for- og tillit til tjenesten. Det er pr i dag for lite kunnskap om hvordan etniske minoritetsforeldre opplever det å delta på ICDP, samt deres utbytte av dette. Bufdir vil vurdere å initiere et forskningsprosjekt som kan gi mer kunnskap om utbyttet av ICDP for foreldre og barn med minoritetsetnisk bakgrunn.

Arbeide for at ICDP benyttes i flere fora

(løpende)

ICDP benyttes i ulike fora; helsestasjon, barnehage, barneverntjenesten etc. Bufdir har flere pågående prosjekter som skal gi tilbud om ICDP på nye arenaer. Det prøves nå ut ICDP-grupper på krisesentre, asylmottak og for foreldre som frykter radikaliseringsprosjektet av barna. Bufdir gir i 2016 opplæring av ICDP-veiledere i Introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger. Flere har etterlyst at ICDP i større grad også gis i andre voksenopplæringssammenhenger.

Noen familievernkontorer gir tilbud om ICDP-gruppe for foreldre som har mistet omsorgen for barna. Mange er allikevel opptatt av at ICDP også oftere må tilbys foreldre *før* en eventuell omsorgsovertakelse. Dersom foreldrenes tillit til barnevernet er liten, bør ICDP tilbys av familievernet, helsestasjoner eller andre.

Rekruttere flere veiledere med minoritetsbakgrunn til ICDP-grupper

Minoritetsversjonen av ICDP skal ha to veiledere, hvorav en har lignende kulturbakgrunn som deltakerne.

Bufdir vil ta initiativ til et samarbeid med etniske minoritetsmiljøer for å informere om ICDP, rekruttere og utdanne fremtidige veiledere med etnisk minoritetsbakgrunn som kan lede grupper i flere sammenhenger, også innen eget miljø - for eksempel i regi av organisasjoner, menigheter og lignende.

Utvikling av nettsted for foreldre – Foreldrehverdag.no

(utført 2016)

Bufdir utarbeider i 2016 et eget nettsted for foreldre. Innholdet bygger på ICDP, som har et kultursensitivt grunnlag/utgangspunkt. Bruken av nettstedet vil bli evaluert når det har vært i drift over tid.

Utprøving av programmet Nurse Family Partnership («Familie for første gang»)

(påbegynt)

Programmet Nurse Family Partnership er nå under utprøving i regi av Bufdir i to bydeler i Oslo og i tre kommuner i Rogaland. Programmet er et forebyggende selektivt program der førstegangsførelde i særlig krevende livssituasjoner får veiledning, opplæring og praktisk hjelp av helsesøstre og jordmødre på hjemmebesøk. Utprøvingen følge-evalueres og dersom den viser tegn til nytte, vil Bufdir vurdere videreføring og utvidelse av programmet. Førstegangsførelde fra etniske minoritetsmiljøer i særlig krevende livssituasjoner, slik som nyankomne flyktninger, er inkludert i målgruppen for programutprøvingen.

4.2 Rettighetene til foreldre er ivaretatt i barnevernets saksbehandling

Kvalitetssikring av tolking - retningslinjer for barnevernet, opplæring av tolker, nettdokument

Det er dokumentert mangelfull tolking i barnevernet, jfr. NOU 2014:8 *Tolking i offentlig sektor*. Dette kan føre til misforståelser, hindre samarbeid og true den enkeltes rettsikkerhet.

Bufdir vil kontakte Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) for et samarbeid om å utarbeide retningslinjer for bruk av tolk i barnevernet.

Bufdir vil i kontakt med IMDi utrede behov og muligheter for å etablere egne opplæringer i barnevernsfaglig tolking i samarbeid med IMDi.

Mange begreper og uttrykk i barnevernsfeltet er ukjente for tolker flest. Bufdir vil i kontakt med IMDi diskutere muligheter for å utarbeide en "barnevernsordbok" på nett, som både tolker og brukere kan benytte.

Øversettelse av standard skjemaer og dokumenter

Bufdir ønsker å gjennomføre en kartlegging av viktige skjemaer og standarddokumenter rettet mot brukerne i barnevernet, undersøke hva som allerede finnes oversatt og initiere oversettelse av det som ikke er oversatt. Sentrale dokumenter om barnevernets arbeid skal også oversettes.

Det er viktig at barneverntjenestene oversetter dokumenter av vesentlig betydning for den enkelte sak; slik som epikriser, utredninger, uttalelser fra sakkyndige, avtaler som foreldre forplikter seg til, med mer.

FOU-prosjekt - øke kunnskap om bruken av linkarbeidere/brobyggere, utvikle modell og linkarbeiderportal

Buudir skal initiere et FOU-prosjekt som undersøker erfaringer med bruken av linkarbeidere i barnevernet og familievernnet, slik det gjennomføres av ulike aktører.

Med utgangspunkt i FOU-prosjektet skal Buudir vurdere å videreutvikle modeller for linkarbeidere i barnevern og familievern. Buudir skal også vurdere behovet for en enhetlig opplæring med sertifisering og kvalitetssikring, samt behovet for en linkarbeiderportal for kvalifiserte linkarbeidere.

4.3 Foreldre følges opp etter omsorgsovertakelse

Ny veileder om oppfølging av foreldre som har blitt fratatt omsorgen

(påbegynt 2016)

Buudir skal i 2017 utgi en ny veileder for familievernnet om arbeid med foreldre som har blitt fratatt omsorgen.

Barnevernet bør informere foreldrene om familievernets tilbud om veiledning og sette dem i kontakt med familievernnet. Familievernkontorene må ha god nok flerkulturell kompetanse til å ivareta minoritetsforeldre.

Veiledning ved familiegjenforening

Buudir vil arbeide for at familievernnet i større grad tilbyr samtaler og veiledning forut for og i etterkant av familiegjenforening. Det kan her være aktuelt å tilby ICDP-grupper. Aktuelle målgrupper er enslige mindreårige flyktninger og andre flyktningfamilier som gjenforenes etter lengre tids fravær, ungdom og voksne i ulike aldre som er adoptert, eller har vært plassert i fosterhjem eller institusjon og som ønsker å reetablere kontakt med biologisk familie.

5 Innsatsområde C: Videreutvikle kvalitet og åpenhet i barnevernets arbeid

«Kompetanse om andre kulturelle forståelsesmåter og levesett, og åpenhet i dialogen er viktige utviklingsområder i møtet mellom barnevern og familier med etnisk minoritets bakgrunn - og særlig viktig i undersøkelsesarbeidet. Et annet viktig utviklingsområde er foreldre og barns mulighet til innsyn i vurderingene som barnevernet har foretatt.

Det er viktig at barnevernet har nødvendig kompetanse og ferdigheter når de skal møte foreldre og barn som har annen kulturell bakgrunn. Kommunikasjonen og samhandlingen må være preget av åpenhet og respekt». (Strategien side 11).

Innsatsområde C har følgende hovedstrategier:

- Tydelig informasjon og kommunikasjon
- Undersøkelsesarbeidet er standardisert og utføres med høy kvalitet
- Verdier som fremmer deltakelse - arbeidsform som gir rom for flerkulturelt samarbeid
- Kompetanseutvikling, innsikt og læring

5.1 Tydelig informasjon og kommunikasjon

Utvikling og implementering av nytt informasjonsmateriell om norsk barnevern

(påbegynt 2016)

Bufdir utarbeider i 2016 informasjonsmateriell om regelverk og rammer rundt norsk barnevern. Materiellet skal implementeres i 2017 og påfølgende år. Formålet er å gi familier med innvandrerbakgrunn, som ikke mottar Introduksjonsprogrammet, informasjon som hjelper dem til å forstå hvilke rammer norsk barnevern opererer innenfor; herunder regelverk, struktur og system. Materiellet, som består av en nettartikkel, informasjonsfolder, informasjonsplakater og en video, skal videre bidra til en god forståelse av hvilke forventninger som stilles til foreldreskap i Norge og hvilken hjelp det offentlige kan tilby foreldre dersom det oppstår utfordringer i oppdrager- og/eller omsorgsrollen.

Bufdirs brosjyre *Barnevernet: Til barnets beste* foreligger høsten 2016 på 18 språk, inklusiv nynorsk og tre samiske språk. Revisjon av brosjyren vil bli vurdert.

Samarbeid med ressurspersoner om informasjon på minoritetsmiljøenes arenaer

Bufdir skal samarbeide med ressurspersoner fra ulike minoritetsmiljøer for å nå ut med informasjon til minoritetsetniske familier. Med bakgrunn i statistikk over innvandreres bruk av barnevernstiltak og forekomst av omsorgsovertakelser (jfr. Bufdirs hjemmeside), vil Bufdir

prioritere hvilke etniske minoritetsmiljøer man i første rekke skal forsøke å nå. Bufdir ønsker at relevant informasjon legges inn i arrangementer/fora som gruppene deltar i. Dette kan for eksempel være arrangementer i religiøse fora, slik som den katolske kirken eller moskeer, etnisk-nasjonale foreninger, gjennom internasjonale organisasjoner, veiledningsentre eller annet.

I neste rekke vil informasjon til disse gruppene bli videreformidlet via gruppens egne medier. Bufdir ønsker å lage lydspor som oversettes og formidles via radiokanaler og sosiale medier, og enkle informasjonsvideoer som tilsvarende formidles via sosiale medier og YouTube.

Det finnes ingen registrering av barnevernstiltak til nasjonale minoritetsgrupper. Mye tyder imidlertid på høy forekomst av omsorgsovertakelser blant norske rom (jfr. for eksempel Europarådets rapport fra 2015). Bufdir vil i tillegg til de ovennevnte gruppene prioritere informasjon til denne gruppen, og vil invitere Oslo kommune og ressurspersoner fra miljøet til et samarbeid. Det kan være aktuelt med informasjon i fora som rom-menighetens kvinnegruppe, senteret for rom, som er under planlegging og lignende.

Informasjon til nyankomne flyktninger – Introduksjonsprogrammet

Bufdir skal ta initiativ til et samarbeid med Kompetanse Norge (tidligere VOX) for å vurdere muligheter for å kunne inkludere mer informasjon om barnevernet i Introduksjonsprogrammet. Det vil også kunne være aktuelt med utvikling av informasjon til nettstedene Samfunnskunnskap.no og nyinorge.no.

Åpen linje - anonym svartjeneste for spørsmål om barnevern

Bufdir ønsker å etablere et prosjekt - "Åpen linje"- en anonym svartjeneste om barnevern på nett. Enkeltpersoner kan henvende seg på egne vegne eller på vegne av grupper/miljøer. Svar kan videreformidles i sosiale medier eller i andre fora.

5.2 Undersøkelsesarbeidet er standardisert og utføres med høy kvalitet

FOU-prosjekt om undersøkelsesarbeid i barnevernet – «Fra bekymring til beslutning»

(pågående)

Bufdir har initiert et treårig forskningsprosjekt med sikte på å identifisere en «beste praksis» innen barneverntjenestens arbeid, fra de mottar bekymringsmelding, til undersøkelsessak opprettes og til slutt tiltak besluttet. Prosjektet vil også evaluere maler/metoder/verktøy som for tiden er i bruk i undersøkelsesarbeidet i Norge, herunder med tanke på kultursensitivitet.

Kvalitetssikring av anbefalte kartleggingsverktøy med tanke på kultursensitivitet og kontekstuelle forhold

Bufdir vil sikre at maler/metoder/kartleggingsverktøy som anbefales til bruk i kommunene eller Bufetat fanger opp kulturelle og kontekstuelle forhold samt bakgrunnsfaktorer som er spesielt aktuelle for minoritetsbarn og -familier. Veilederen, se punkt under innsatsområde 3, vil gå nærmere inn på slike forhold.

FOU-prosjekt om omsorg, tilknytnings- og relasjonskvalitet i et flerkulturelt perspektiv

NOU 2016:16 *Ny Barnevernslov* reiser spørsmål om mangelfull kompetanse i barnevernet om flerkulturelle forhold knyttet til omsorgsutøvelse, foreldreskap med mer. Det reises også spørsmål ved om barneverntjenestene har tilstrekkelig kompetanse til å vurdere tilknytnings- og relasjonskvalitet mellom foreldre og barn med minoritetsbakgrunn. Bufdir vil initiere et forskningsprosjekt som belyser dette temaet.

Oppfordring om samarbeid med fagperson med flerkulturell bakgrunn – ressursdatabase

Relevante fagpersoner med flerkulturell bakgrunn kan hentes inn for å samarbeide med barneverntjenesten om kvalitet i undersøkelses/utredningsfasen, dersom barnevernskontoret ikke har tilgang til dette selv og familien/barnet selv ønsker dette, (for eksempel linkarbeider, se punkt under innsatsområde 2). Barneverntjenestene vil i veilederen (se punkt under innsatsområde 3) bli oppfordret til å lage oversikter over slike fagpersoner, for eksempel fylkesvis, og i samarbeid med etniske minoritetsmiljøer.

5.3 Verdier som fremmer deltakelse - arbeidsform som gir rom for flerkulturelt samarbeid

Gjennomgang av rekrutteringspolitikk for Bufdir og Bufetat

Bufdir vil ta initiativ til en gjennomgang av direktoratets og etatens rekrutterings-policy i samarbeid med Bufetats regioner. Siktemålet er rekruttering av flere kompetente medarbeidere med minoritetsetnisk bakgrunn både i direktorat, etat, og spesielt i fosterhjemtjenester og institusjoner.

Utvidelse av tilskuddsordning for tiltak som styrker dialog og samhandling mellom minoritetsbefolkning og barnevern

Buudir forvalter tilskuddsordningen «Tilskudd til utviklings- og samhandlingsprosjekter i barnevernet». Her kan organisasjoner og andre motta støtte i inntil tre år mens de utvikler tiltak innenfor kunnskapsutvikling og spredning av informasjon, utprøving av modeller og utvikling av samhandling mellom tjenester, og forebyggende arbeid. Tiltakene som mottar støtte skal bidra til å styrke barnevernet. Et prioritert område er dialogarbeid mellom barnevern og minoritetsbefolkning.

Etter at en treårig prosjektperiode er over, må tilskuddsmottakerne pr i dag finansiere videreføring av tiltaket med andre/egne midler. Buudir vurderer at det er en risiko knyttet til dette, ved at gode prosjekter og tilbud som utvikles i prosjektperioden ikke videreføres når tilskuddsmidlene tar slutt, fordi tilskuddsmottaker ikke har økonomisk mulighet til å drifte tilbudet videre.

Buudir vil derfor foreslå at tilskuddsordningen utvides, til også å kunne finansiere videreføring av gode og virksomme prosjekter som har vært gjennom tilskuddsordningens utviklingsperiode. Dette fordrer at ordningen blir tilført friske midler. På den måten sikrer man i større grad at tilbudene som utfyller og supplerer det offentliges tilbud, gjøres tilgjengelig for de delene av befolkningen som har behov for det.

Prosjekter som kan være relevant for ordningen, både slik den foreligger i dag og slik den er foreslått utvidet, er:

- 1) Tiltak i regi av organisasjoner for å gi etniske minoritetsgrupper informasjon om barnevern og familievern, herunder arbeid med informasjons-/opplæringsmateriell o.l.
- 2) Tiltak i regi av organisasjonar for å skape dialog mellom barnevern og etniske minoritetsmiljøer.
- 3) Tiltak i regi av organisasjoner og andre for å veilede og støtte etniske minoritetsfamilier i møte med barnevernet.
- 4) Tiltak i regi av organisasjoner og andre for å hjelpe barn og ungdom plassert utenfor hjemmet med å opprettholde/reetablere kontakt med egen etniske/religiøse gruppe, kunne vedlikeholde språk, kultur, religion.

Etablering av ny tilskuddsordning - tilskudd til tiltak som støtter foreldre

Buudir har som innspill til ny handlingsplan om vold mot barn foreslått å etablere en ny tilskuddsordning, som et supplement til tilskuddsordningen «Tilskudd til kommuner til foreldre-støttende tiltak», hvor frivillige organisasjoner og trossamfunn kan søke om tilskudd til kompetanseheving samt til å drive foreldreveiledning rettet særskilt mot foreldre med minoritetsbakgrunn.

Formålet med den eksisterende ordningen er å stimulere flere kommuner til å ta i bruk tiltak som skal gi barn og foreldre tidlig hjelp i hjemmet gjennom foreldreveiledning og andre foreldre-støttende tiltak, eksempelvis foreldreveiledningsprogrammet ICDP. Ved at foreldrene støttes i å bli mer bevisste på barnas behov, og får hjelp til å kunne møte behovene på en god måte, skapes det trygge rammer for barnas oppvekst og en positiv utvikling i familien. Tidlig hjelp i hjemmet kan også bidra til å forebygge og/eller avverge ulike former for vold og seksuelle overgrep mot barn.

Mange organisasjoner og trossamfunn gjør allerede et stort og viktig arbeid rettet mot foreldre på dette feltet. Samtidig utføres arbeidet frivillig og ulønnet, noe som gjør tilbudene ustabile og usikre. Ved å etablere en ordning hvor frivillige virksomheter kan søke om midler til lønn og drift av foreldre-støttende tiltak, kan man sikre at tilbudet blir mer forutsigbart og stabilt. Det er foreslått at en slik tilskuddsordning legges til IMDi, som allerede har et samarbeid med relevante miljøer og har nærliggende tilskuddsordninger. Dette bør likevel ikke gå på bekostning av det faglige innholdet i de foreldre-støttende tiltakene.

5.4 Kompetanseutvikling, innsikt og læring

Kartlegging av kompetansebehov i barnevernet

(påbegynt 2016)

Bufdir skal kartlegge kompetansebehov i barnevernet, innholdet i relevante utdanninger, slik som barnevernspedagogutdanningene, og føre en videre dialog om kompetanseheving med universitets- og høyskolesektoren. Kartleggingen vil også fokusere på temaer som kan være av spesiell relevans for arbeidet med etniske minoritetsbarn og -familier.

Kompetansesatsing for kommunalt barnevern

(påbegynt 2016)

Bufdir planlegger en større kompetansesatsing for det kommunale barnevernet. Temaer som kan være spesielt relevante for arbeid med etniske minoritetsbarn og -familier vil fra 2018 inngå i denne satsingen.

Høyskole-, universitets- og forskermiljøer, praksisfeltet, Bufdirs eksterne kompetansegruppe og ulike etniske minoritetsmiljøer vil bli trukket inn i arbeidet. Opplegget vil omhandle både kunnskaper, ferdigheter, holdninger og verdier.

Kartlegging av holdninger til arbeid med etniske minoritetsfamilier i barnevernet

I flere minoritetsmiljøer er det oppfatninger om at barnevernet har fordommer mot etniske minoritetsforeldre, at barnevernet mistenkeliggjør omsorgsevnen til foreldre fra gitte etniske grupper, og at dette får konsekvenser for hvilke tjenester/tiltak som tilbys/iverksettes. Bufdir skal gjennomføre en kartlegging av ansattes holdninger til etniske minoritetsgrupper i ulike deler av barnevernet, dersom det viser seg at allerede igangsatte forskningsoppdrag ikke gir god nok kunnskap om dette.

Nettbasert veileder til barnevernet om arbeid med etniske minoritetsbarn og -familier

Bufdir vil utvikle en nettbasert veileder til barnevernet om arbeid med etniske minoritetsbarn og -familier. Veilederen vil rette seg mot kommunal barneverntjeneste, fosterhjemtjenester, institusjoner og omsorgssentre. Veilederen skal basere seg på forskning, kunnskap fra praksisfeltet, erfaringer og innspill fra ulike målgrupper og brukere. Bufdir vil utvikle veilederen i samarbeid med målgruppene, kommunalt- og statlig barnevern, forsknings- og undervisningsmiljøer. Veilederen vil omhandle temaer som kan være særskilt relevante for barnevernets arbeid med etniske minoritetsbarn og -familier. Den vil også inneholde linker til andre aktuelle veiledere, retningslinjer etc. og en informasjonsplakat for barnevernsarbeidere med påminnelse om viktige elementer knyttet til rettsikkerhet og kommunikasjon med minoritetsfamilier.

Veilederen skal være et «levende dokument» og vil inkludere en idebank, som vil bli oppdatert med jevne mellomrom. Temaer for idebanken kan for eksempel være: kommunikasjon, dialogskapende aktiviteter, barnevernets informasjonsarbeid på lokalt plan, brukermedvirkning og lignende.

Kompetanseheving i Bufetats institusjoner - arbeid med etniske minoritetsbarn og -familier

Bufdir vil ta initiativ til et samarbeid med regionene om å utvikle et kompetansehevingsopplegg for barnevernsinstitusjoner om temaer som kan være særlig aktuelle for arbeidet med etniske minoritetsbarn og -familier. Enkelte regioner har allerede gjennomført denne type opplæring og det kan være aktuelt å bruke dette som modell for opplæring i andre regioner.

Bidra til opplæring av studenter i relevante utdanninger

På bakgrunn av kartleggingene som nevnt over, vil det kunne bli foreslått undervisningsopplegg/temaer som kan brukes av utdanningene. Det er imidlertid viktig at minoritetsperspektivet blir en *integret* del av utdanningene - også utover særskilte temaer av spesiell relevans for arbeidet med etniske minoritetsfamilier. I vurdering av undervisningsopplegg/temaer kan det være hensiktsmessig å se hen til hvordan andre tilgrensende høyskoleutdanninger ivaretar dette perspektivet.